

**PECULIARITIES OF REGULATION
OF THE RIGHT TO INFORMATION UNDER
THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW IN UKRAINE**

**ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА
НА ІНФОРМАЦІЮ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Halyna Lukianova¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-406-1-26>

Abstract. We can say that the war has brought great changes to our lives. The economic, political, and most importantly, the legal spheres are no exception to the new rules and challenges of today. Since February 24, 2022 (the day of the illegal invasion), Russia has been systematically violating the rules of war and committing war crimes on the territory of our country. In addition, the Russian authorities are waging an active information war and using chauvinistic propaganda. Information is acquiring all the features of a weapon that can save the lives of ourselves and all our loved ones, and can bring our society closer to victory. Scientific research on the legal regulation of the right to information and access to information has always been relevant, and the introduction of the martial law regime has increased the scope for additional scientific research. Among the vast and diverse system of public legal relations, information legal relations, which are able to provide the public with access to information that is not influenced by Russian propaganda, are now becoming a priority for recognition by the international community. Information relations ensure the effectiveness of the state's functions, the realization of constitutional rights and freedoms of man and citizen, and the interaction of politics and the economy to achieve a single goal – the victory of the Ukrainian people.

¹ Doctor of Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Administrative and Informational Law
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1109-9299>

Only reliable and official information can unite people, civil society, a democratic state, and the law, combining the objectivity and timeliness of informing citizens by public authorities and local governments, and the completeness of information on the course of events at the domestic and international levels. In times of war, it is critical to have prompt access to reliable and up-to-date information.

The object of the study is the social relations arising in the sphere of realization of the right to access to information in Ukraine under martial law.

The subject matter of the study is the legal regulation of the right to access to information, the state of its provision and protection in Ukraine under martial law.

The purpose of this work is to conduct a comprehensive study of the right to access to information and to examine the status of ensuring the right to access to information in Ukraine under martial law.

To achieve this goal, the following tasks need to be solved: to study the legal nature, content of the right to information and its place in the organizational structure of human and civil rights and freedoms under the legal regime of martial law; to define the concept of the right to information; to analyze the constitutional and legal guarantees of the right to information under martial law; to outline the grounds and limits for exercising the right to access information and to find out the conditions under which it may be restricted under martial law; to identify the problems of realization of the right to information in Ukraine under martial law.

Research methods. Having worked out the purpose and objectives in detail, the research paper uses general and special methods of scientific knowledge, the application of which allowed a comprehensive analysis of the object of research, namely: analysis and synthesis; systematic approach; formal logical method; dialectical method; historical and legal method; systemic and structural method; functional method. In the process of writing the research paper, other methods were also used in their interconnection and interdependence, which contributed to ensuring the comprehensiveness, completeness and objectivity of the research.

1. Вступ

Інформація є основним структурним елементом інформаційного, розвиненого та правового суспільства, тому визначаючи її значення та роль, важно переоцінити її вплив на функціонування державного механізму, правову обізнаність та правову культуру громадян. Формування в суспільстві нового рівня пізнання власних прав та можливостей дає можливість виокремити новий вид суспільних відносин – інформаційні, без яких, вважаємо, наше наукове дослідження не буде належним чином висвітлене.

У юридичній науковій спільноті провідними дослідниками інституту «права на інформацію», які обґрунтовували і реальну можливість реалізації права на інформацію є – В. М. Брижко, М. С. Демкова, Р. А. Калужний, Д. В. Колобанов, Л. В. Кузенко, Є. В. Петров, М. Я. Швець, О. І. Яременко та інші.

Можливість доступу громадян до інформації сьогодні є досить актуальними і викликають серйозну зацікавленість боку таких вчених, як М. Ф. Поліковський, С. Є. Горбатюк, О. В. Нестеренко, В. В. Коваль, І. О. Кресіна, Т. А. Костецька та ін.

Проте, до війни наше суспільство та наукова плеяда не були належним чином підготовленими. Саме тому, тема забезпечення та регулювання особливостей інституту права на інформацію, в умовах війни, наразі, не є дослідженою на належному рівні.

24 лютого 2022 року о 3 год 40 хв росія розпочала війну проти України, одночасно незаконно вторглася російські війська, перетнувши державні кордони на суходолі та повітрі (поблизу Харкова, Херсона, Чернігова, Сум, увійшовши з росії, білорусі й тимчасово окупованого Криму). Раптово президент російської федерації в. путін оголосив з допомогою засобів масової інформації про початок проведення «спеціальної воєнної операції» з метою демілітаризації та денацифікації України. З того ж моменту, ракетні удари розпочали вражали територію України, знищувати інфраструктурні об'єкти, вбивати наших громадян. Мільйони українців вимушено покинули свої домівки, з необхідністю збереження власного життя, дітей, близьких.

2. Особливості регулювання права на інформацію в умовах правового режиму воєнного стану в Україні

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до українського законодавства Президент Володимир Зеленський підписав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [27].

Ці події розділили життя українців на «до» та «після», позбавили можливості жити та працювати, забрали тисячі людських та мирних життів. Одночасно, право на інформацію, на доступ до інформації стає надважливим.

Право на інформацію – це самостійне конституційне право, що дозволяє людині вільно шукати, одержувати, передавати, створювати і поширювати інформацію будь-яким законним засобом [13].

Доступ суспільства до інформації – це можливість контролювати владу та впливати на життя в громаді й державі. Проте в умовах воєнного стану громадянам доводиться виборювати своє право на інформацію й доводити безпідставність багатьох обмежень та заборон [32].

Варто зазначити, що юридичний характер суб'єктивного права на інформацію обумовлений особливостями його регламентації, співвідношення досліджуваного права з іншими правами і свободами людини. Воно опосередковує найбільш суттєві та принципові взаємозв'язки в суспільстві, що несуть в собі інформаційні зміни, необхідні для розвитку соціальної системи [11, с. 42].

Право на доступ до інформації займає особливе місце в системі прав людини, оскільки є гарантією реалізації багатьох інших прав і свобод людини і громадянина. Суб'єктивному праву на інформацію притаманні всі суттєві і специфічні ознаки суб'єктивних прав, які розкриваються в їх змісті та реалізації. Воно представляє собою дійсно суттєву, гарантовану державою можливість кожного громадянина користуватися всіма передбаченими у суспільстві благами у сфері інформаційних відносин [11, с. 42].

У юридичній літературі право на інформацію, як зазначає А. І. Марущак, є основою інформаційних прав людини і включає право вільно збирати, поширювати, використовувати інформацію [21, с. 23].

Універсальне право громадянина на інформацію включає такі права, як право знати про функціонування інформаційних систем, що стосуються особистого життя громадянина; право надавати згоду на збирання інформації, що несе особистий характер; право перевіряти достовірність даної інформації і спростовувати недобросовісну інформацію; право доступу до інформації; право знати про використання цієї інформації [31, с. 122].

Багатоаспектна правова дефініція «відкрита інформація» поєднала у собі найважливішими для людини види інформації, які впливають на її життя, здоров'я, навколишнє середовище, якість продуктів харчування, рівень життя, на її права та обов'язки. Доступ до такої інформації не може бути обмеженим, законодавці чітко аргументували таку правову позицію від імені українського народу в актах діючого законодавства.

У ст. 50 Конституції України закріплено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. Тобто, держава на конституційному рівні гарантує право вільного доступу до вказаних видів інформації [15].

Зміст зазначеного права містить цілу низку передбачених законом можливостей, які, залежно від специфіки їх об'єкту, наділені відповідними обмеженнями в їх здійсненні [20, с. 100].

Юридичні можливості в контексті суб'єктивного права громадянина на інформацію сформували і можливість реалізації права на безперешкодне ознайомлення з нормативними актами. Ч. 3 ст. 57 Конституції України спрямована саме на здійснення цієї можливості: «Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права й обов'язки громадян, не доведені до відома населення в порядку, встановленому законом, є нечинними».

Можемо стверджувати, що право громадянина на інформацію наділене ознакою універсальності, оскільки поєднує в собі і такі юридичні можливості як: право знати про функціонування різноманітних інформаційних систем, право знати про використання цієї інформації у відповідних цілях і ряд інших прав, без яких людям ХХІ ст. важко сфокусувати свій вотум довіри діючій владі та представникам державного механізму.

Право на інформацію можемо охарактеризувати і як компоненту права на свободу та особисту недоторканність. Діюче законодавство наділяє нас можливістю вільно обмінюватися інформацією. Щодня суспільство комунікує у соціальних мережах, листується, проводить телефонні розмови, а держава на конституційному рівні регламентує гарантію збереження таємниці обміну такою інформацією.

Порушення конституційних прав та свобод людини та громадянина можливе у випадку, коли органи державної влади та органи місцевого самоврядування діють всупереч нормам діючого законодавства та унеможливають доступ громадськості до публічної інформації або створюють умови, за яких особа отримує недостовірну інформацію. Інформація, яка є державною таємницею, інформація з обмеженим доступом може знаходитися під особливим правовим захистом держави, тобто громадськість фактично отримує частково доступ до інформації або ж не отримує загалом, оскільки розповсюдження такої може призвести до негативних наслідків в контексті інтересів держави, безпеки громадян, діяльності державного механізму.

Таким чином, дослідження питання забезпечення доступу до інформації в Україні та його правового регулювання прямо пов'язано з дотриманням прав і свобод людини та громадянина [1, с. 43].

Прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» [27] стало важливим кроком у сфері дотримання конституційних прав та свобод людини в Україні. Особливістю доступу до публічної інформації є набуття органами влади більшої відкритості та прозорості для громадян, що значно зменшує можливість зловживань і порушень.

Законодавче визначення поняття «інформація» наведено у ст. 1 Закону України «Про інформацію», відповідно до якого інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [28].

Інформація, як відомо, є засобом комунікації людей і нерідко виступає об'єктом їх діяльності. Без отримання інформації в різних її явах та формах не можливі еволюція людини та розвиток суспільства і держави [17, с. 26].

Вітчизняний дослідник інформаційної сфери В. М. Брижко, констатує, що «...з огляду на загальносистемне уявлення поняття «інформація» має два аспекти:

– гносеологічний аспект: інформація розглядається як відомості, як якісне значення змісту повідомлення (семантичний, якісний аспект інформації);

– онтологічний аспект: інформація розглядається як кількісне значення міри пропускну́ї здатності каналу зв'язку (визначеності й упорядкованості (інтенсивності) потоку повідомлення в мережах передачі даних, що зветься «трафік») і упорядкування повідомлень (організація процесу кодування/декодування і передачі/прийому інформації) [3, с. 29–31].

Право на доступ до інформації в Україні є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване статтею 34 Конституції України [15].

Виклики нового століття, бажання України приєднатися до європейської сім'ї, вимоги європейської спільноти щодо виконання Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань, забезпечення міжнародного принципу доступу до публічної інформації стали вагомою підставою для внесення докорінних змін у національне інформаційне правове регламентування (в контексті закріплення положення щодо обов'язку оприлюднення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування інформації про свою діяльність).

Важливо, що у Законі України «Про доступ до публічної інформації» втілено відомий принцип Європейського суду з прав людини, за яким свобода вираження поглядів, передбачена статтею 10 Європейської конвенції з прав людини, включає в себе також право на отримання інформації від державних органів і не допускає використання довільних обмежень права на інформацію, які можуть стати однією з форм непрямой цензури [6].

Ситуаційний підхід до формування інформаційного законодавства України, з позицій когнітивного (пізнавального) аспекту, спричинив низку проблем щодо правового регулювання інформаційних відносин: відсутність легальної, чіткої, ієрархічної єдності законів, наявність великої кількості законів та підзаконних актів, що регулюють суспільні відносини, об'єктом яких є інформація, різне тлумачення суб'єктами правозастосування однакових за назвою та формою понять і категорій під час надання відповідей на запити щодо доступу до публічної інформації [1, с. 47].

Право на інформацію встановлене ст. 34 Конституції України. Проте зміст та обсяг права на доступ до інформації не обмежується лише ст. 34 Конституції України. Зокрема, окрім права кожного вільно збирати інформацію (ч. 2 ст. 34) Конституція України закріплює право кожного громадянина ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе (ч. 3 ст. 32), гарантує право вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту (ч. 2 ст. 50), право знати свої права і обов'язки (ч. 1 ст. 57), встановлює, що закони та інші нормативно-правові акти, які визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом. Основний зміст права на доступ до інформації вміщено в ч. 2 ст. 32, ч. 2 ст. 34, ч. 2 ст. 50, ст. 57 Основного Закону. Крім того, Конституція України встановлює, що засідання Верховної Ради України згідно з ч. 1. ст. 84 проводяться відкрито, тобто пленарні засідання парламенту мають проводитися гласно [15].

Жодних нових обмежень, пов'язаних із дією правового режиму воєнного стану, чи змін щодо регулювання відносин щодо надання інформації на запити законодавство в умовах правового режиму воєнного стану не містить (важливо, що чинною є норма, яка регламентує право на інформацію як одне з основоположних прав людини).

Україна та український народ вже понад рік живе та функціонує в умовах воєнного стану, тому ми можемо стверджувати той факт, що значна частина конституційних прав (в контексті права на інформацію, доступу до інформації) може обмежуватися, оскільки органи державної влади впроваджують систему контролю за змістом і поширенням інформації для унеможливлення доступу до такої з метою створення нових загроз з боку росії.

Певні обмеження можуть доволі істотно впливати на класичну конструкцію права на доступ до публічної інформації, оскільки під час війни держава та державні органи вимушені діяти в значно відмінних від мирного часу умовах.

Ми були свідками повної недоступності та обмеження доступу у роботі та функціонуванні електронних державних реєстрів (розпочинаючи з березня 2022 року); запровадження особливого режиму роботи та посилення охорони об'єктів державного значення (з лютого

2022 року); запровадження комендантської години у всіх регіонах країни (з лютого 2022 року). Основна мета та завдання введення обмежень – наближення України до перемоги у війні з нашим ворогом.

З початком війни в Україні інформація також стала зброєю і її поширення на загал може загрожувати безпеці людей. Щоб уникнути ризиків, під час дії правового режиму воєнного стану органи влади використали правові можливості та тимчасово призупинили доступ до низки державних реєстрів, на вебсайтах деяких розпорядників інформації викладають обмежений перелік відомостей, а окремі установи й організації навіть оголосили про відтермінування надання відповідей на інформаційні запити до завершення війни.

Міністерство юстиції України на офіційному сайті опублікувало звіти за період січня та лютого 2023 року про розгляд запитів на отримання інформації від фізичних та юридичних осіб. З 11.01.2023 по 20.01.2023 до Міністерства юстиції надійшло 115 запитів на отримання інформації (від фізичних осіб – 96 (83%); від юридичних осіб – 19 (17%)). З 21.01.2023 по 31.01.2023 до Міністерства юстиції надійшов 131 запит на отримання інформації (від фізичних осіб – 109 (83%); від юридичних осіб – 22 (17%)). З 01.02.2023 по 10.02.2023 до Міністерства юстиції надійшло 126 запитів на отримання інформації (від фізичних осіб – 107 (85%); від юридичних осіб – 19 (15%)) [31].

Правовий режим воєнного стану не дає додаткові підстави для обмеження права на отримання інформації. Але конкретні обставини, пов'язані із цим правовим режимом, повинні розглядатися в рамках загальних правил оцінки запиту на публічну інформацію у кожному конкретному випадку.

Геноцид у діях російських військових триває щодня. Тому саме зараз прослідковується прямий зв'язок між правом, здоров'ям людини та її життям, оскільки маючи доступ до достовірної та своєчасної інформації у людей є можливість прийняти виважене рішення, щодо необхідності евакуації з певної місцевості (у разі повідомлення про загрозу нападу, окупації, переміщення лінії ведення активних бойових дій) чи уникнути негативних наслідків гуманітарної катастрофи (у разі знищення чи пошкодження ворогом об'єктів критичної інфраструктури).

Існування інституту юридичних гарантій, закріплення у юридичних нормах спеціальних юридичних засобів (правові конструкції, які

забезпечують реальність здійснення конкретного права) впливає на механізм реалізації суб'єктивного права на інформацію в умовах правового режиму воєнного стану.

Функціонування, формування та розвиток правової, демократичної держави, життя механізму державного управління в демократичному суспільстві видається не можливим без закріплення в актах діючого законодавства гарантій права на інформацію.

Саме гарантії права на інформацію є важливим фактором, який визначає не лише умови існування конкретного індивіда, але й багато в чому долю політичного устрою держави [16, с. 36–37].

Вагомим засобом захисту та здійснення прав та свобод людини є гарантії права на інформацію в умовах правового режиму воєнного стану. Вони є системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини. Головним призначенням гарантій є забезпечення найкращих умов для реалізації конституційно закріпленого статусу людини. Таким чином, гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених конституцією можливостей до реальної дійсності [10, с. 134].

На думку А. С. Мартюк, право на інформацію, як і будь-яке інше право, повинно бути забезпечено відповідними гарантіями його реалізації, без чого воно не може бути юридично гарантованою можливістю. Аналізуючи чинне законодавство, слід відмітити, що до таких гарантій реалізації права на інформацію слід відносити – обов'язок органів державної влади, а також органів місцевого й регіонального самоврядування інформувати про свою діяльність і прийняті рішення; створення в державних органах спеціальних інформаційних служб або систем, що забезпечували б у встановленому порядку доступ до інформації; вільний доступ суб'єктів інформаційних відносин до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх збереження, що визначаються законодавством; створення механізму здійснення права на інформацію; здійснення державного контролю за додержанням законодавства про інформацію; встановлення відповідальності за порушення права на інформацію, наприклад, у ст. 49 Закону України «Про інформацію» [20, с. 100].

Поняття юридичних гарантій права на інформацію включає в себе такі елементи як юридичні гарантії здійснення, юридичні гарантії охорони та юридичні гарантії захисту зазначеного суб'єктивного права [4, с. 94].

За словами Т. А. Костецької, «здійснення гарантій права на інформацію – завдання непросте і потребує вирішення цілого комплексу питань юридичного, організаційного і технологічного характеру. Ці завдання є сутністю процесів інформатизації в Україні як сукупності взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для вдоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [18, с. 4].

Як стверджує М. Б. Гоголь, можна виділити такі найбільш важливі юридичні гарантії здійснення права на інформацію – можливість обмеження здійснення права на інформацію лише у передбачених Конституцією України випадках на підставі закону; заборона необґрунтованого засекречування інформації; доступність офіційної інформації для приватних осіб; свобода діяльності засобів масової інформації [4, с. 95].

Однією з найважливіших гарантій здійснення права на інформацію є нормативно закріплене положення про можливість обмеження його здійснення лише у передбачених Конституцією випадках на підставі закону. Зазначене положення зафіксовано у ч. 3 ст. 34 Конституції України, відповідно до якої, здійснення права вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [4, с. 95].

Важливу роль у забезпеченні відкритості інформації та гарантуванні здійснення права на інформацію відіграє заборона засекречування деяких категорій відомостей. Їх перелік зафіксований у законодавстві України, зокрема у ч. 4 ст. 30 Закону України «Про інформацію» [28], ч.

2 ст. 50 Конституції України [15], Постанові Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці». Відповідно до зазначених нормативно-правових актів, відомостями, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом чи комерційної таємниці, є інформація про стан довкілля, якість харчових продуктів, аварії та катастрофи, незаконні дії органів державної влади тощо. Засекречування таких відомостей позбавляє особу можливості отримувати життєво важливу інформацію, що може завдати шкоди її життю та здоров'ю. Тому закріплення у законодавстві переліку відомостей, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом, є необхідним [4, с. 96].

До важливих юридичних гарантій здійснення права на інформацію також слід віднести нормативні положення про доступність відкритої інформації, якою володіють органи державної влади у зв'язку з реалізацією ними своїх повноважень [4, с. 96].

Також у сучасному суспільстві важливою передумовою реалізації права на інформацію є свобода діяльності засобів масової інформації. Правові норми, які проголошують свободу діяльності ЗМІ та спрямовані на її забезпечення, закріплені як у вітчизняному законодавстві так і в міжнародних угодах. Важливе місце серед таких норм займають положення про заборону цензури (ч. 3 ст. 15 Конституції України, ч. 3 ст. 2 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»), про заборону контролю за змістом поширюваної інформації та втручання у діяльність журналіста (ст. 451 Закону України «Про інформацію»), про заборону створення будь-яких органів державної влади задля здійснення такого контролю (ч. 3 ст. 451 Закону України «Про інформацію», ч. 2 ст. 2 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»). Також виправданим кроком у напрямку забезпечення свободи ЗМІ стало встановлення кримінальної відповідальності за умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків (ст. 171 Кримінального кодексу України) [4, с. 97].

Однією з найважливіших гарантій здійснення права на інформацію є нормативно закріплене положення про можливість обмеження його здійснення лише у передбачених Конституцією випадках на підставі закону.

Загальна декларація прав людини (1948 р.) у ст. 19 проголошує, що кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення. Це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [9].

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) у ст. 10 «Свобода вираження поглядів» встановлює, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів [8].

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.) ст. 19 якого є історичним продовженням ст. 10 зазначеної Конвенції. Відповідно до цієї статті Пакту кожна людина має право на вільне вираження свого погляду, це право включає свободу шукати, одержувати й поширювати будь-яку інформацію й ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово, за допомогою друку, художніх форм вираження або іншими способами на свій вибір [23].

Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 року має на меті забезпечення на території кожної Сторони для кожної особи, незалежно від її громадянства або місця проживання, дотримання її прав і основоположних свобод, зокрема її права на недоторканість приватного життя, у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, що її стосуються [14].

Міжнародні стандарти, на яких ґрунтується і українське законодавство про доступ до публічної інформації, розглядають доступ у пасивному й активному аспектах. На відміну від позиції, коли активний (обов'язок органу влади оприлюднювати інформацію про свою діяльність, ухвалені документи та проекти, що готуються, реєстр публічної інформації тощо в один або кілька способів – публікувати в ЗМІ, розмішувати на офіційних веб-сайтах, вивішувати на інформаційних стендах) і пасивний (передбачає відповідь органу на запит від особи/групи осіб, забезпечення їхньої участі в засіданні колегіальних органів, надання можливості ознайомлення з публічною інформацією в органі влади) доступ розглядається як дії особи щодо отримання публічної інформації, міжнародні стандарти розглядають аспекти доступу саме

в контексті забезпечення органом влади реалізації права на доступ до публічної інформації [1, с. 46].

У багатьох випадках положення Конституції України чітко відображають гарантії права на інформацію при реалізації та охороні інших конституційних прав. Так, згідно зі ст. 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан навколишнього середовища, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення [15]. Тому, така інформація ніким не може бути засекречена.

Наведені положення Конституції України та міжнародних угод покликані не допустити свавільного та безпідставного обмеження органами державної влади можливостей особи здійснювати право на інформацію, оскільки такі обмеження можуть перетворити зазначене фундаментальне право людини на суто декларативне навіть під час запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Гарантії здійснення права на інформацію передбачають також високу якість роботи засобів масової інформації (далі – ЗМІ) як на національному, так і на місцевому рівнях, які подають достовірну інформацію з необхідними посиланнями на джерела; збалансовують інформацію, тобто відображають альтернативну і критичну точку зору; інформують про всі суспільно значущі діяння (дію і бездіяльність) та події. А власники ЗМІ, у свою чергу, зобов'язані оприлюднювати зміст своєї редакційної політики. У відкритому суспільстві недопустимою є практика розсилання органами публічної влади неофіційних вказівок щодо того, висвітлювати чи не висвітлювати ті чи інші події, та в якій тональності поширювати інформацію [26, с. 139–144].

Для того, щоб ці гарантії стали реальними в епоху інформаційного суспільства, потрібно відмовитися від простого декларування. Тобто, з прийняттям прогресивного закону необхідно одночасно створити базу, а точніше гарантії для його здійснення на практиці. Тому першочерговим завданням є адаптація національного законодавства до міжнародного рівня; створення ефективних контрольних процедур поновлення порушених прав; вдосконалення правової бази з регулювання та захисту прав і свобод людини; вдосконалення механізму реалізації конституційних прав і свобод; розширення прав та свобод людини; надання допомоги професійними юристами, що розробляють гаран-

тії здійснення права на інформацію, парламентарям та населенню; підвищення рівня правової культури і свідомості всіх суб'єктів права. А тому всі заходи спрямовані саме на належне організаційне та методичне забезпечення цього процесу [7, с. 6].

Різновидом інформації в державі є офіційна інформація. Право громадян на офіційну інформацію повинно задовольнятися певною системою гарантій з боку держави. Систему організаційно-правових гарантій права громадян на офіційну інформацію становлять суб'єкти владних повноважень, до яких відносять органи державної влади, органи місцевого самоврядування, органи влади АРК, інші суб'єкти, що виконують владні управлінські функції відповідно до законодавства [25, с. 217].

Гарантованість права на інформацію є одним із законодавчо закріплених принципів інформаційних відносин у державі. саме тому, встановленні чинним законодавством ряд інформаційних гарантій спрямовано на наповнення декларованих можливостей реальним змістом [19, с. 121]. Гарантії реалізації права на офіційну інформацію встановлюють діалог між суб'єктами владних повноважень і громадянами. суб'єкти владних повноважень для забезпечення комплексу гарантій права громадян на офіційну інформацію реалізують функції, що надають можливість громадянам збирати, створювати, отримувати, поширювати, зберігати, використовувати інформацію, що є відкритою і знаходиться у розпорядженні суб'єктів владних повноважень [25, с. 217].

Таким чином, гарантії здійснювання права на інформацію виконують важливі функції у життєдіяльності людей. Незаконне і безпідставне обмеження таких гарантій призводить до послаблення механізму забезпечення свободи особи у цілому [25, с. 217].

Постійне інформування громадян про діяльність суб'єктів владних повноважень під час запровадження правового режиму воєнного стану можливе через розміщення відкритої інформації на інтернет-сайті суб'єкта владних повноважень [25, с. 218].

В Україні процеси створення та розвитку гарантій здійснення права на інформацію постійно перебувають у процесі розвитку та удосконалення. Але для їх цілісної системи в умовах правового режиму воєнного стану необхідно створити механізм, за допомогою якого гарантії здійснення права на інформацію були б найефективнішими.

Загроза національній безпеці була першопричиною після російського вторгнення для припинення роботи низки державних сервісів, через відсутність реальної можливості належного функціонування та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування та складні умови праці їхня робота була або залишається обмеженою на тимчасово окупованих територіях України і дотепер.

Фактична можливість, практична реалізація права на інформацію, ознайомлення громадян з інформацією нерідко зводиться до функціонування відкритих джерел мережі Інтернет. Фіксуються випадки, що представники засобів масової інформації зловживаючи особливостями правових умов воєнного стану надають недостовірну, неповну, перефразовану, індивідуально доповнену чи переказану інформацію, яка не відповідає або ж спотворює офіційну інформацію органів державної влади та місцевого самоврядування.

Інформація, яка отримана суспільством з офіційних ресурсів органів державної влади, місцевого самоврядування, військових адміністрацій буде максимально точною та достовірною. Наприклад, за допомогою функціонування Інформаційного ресурсу судової влади України особа може отримати інформацію щодо функціонування судової гілки влади в умовах правового режиму воєнного стану.

Також, в умовах сьогодення можливо завантажити за допомогою Google Play, App Store мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога» або «Твоє право» та, перебуваючи, у безпечній місцевості дізнатися про виплати вимушено переміщеним особам, процедуру пошуку зниклих родичів, особливості подачі заявки на відшкодування та відновлення втраченого майна, внаслідок воєнних дій на території України.

Достовірна інформація про стан справ на фронті щоденно відображається на офіційних Інтернет сторінках Генерального штабу Збройних сил України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. На сайтах обласних військових адміністрацій відображається інформація про встановлені на території областей обмеження.

Інформація про стан протидії російській дезінформаційній війні відображається на офіційних Інтернет сторінках Центру протидії дезінформації при РНБО України, Державної служби спеціального

зв'язку та захисту інформації України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України.

Вважаємо, що особливої уваги та розголосу у суспільстві в умовах правового режиму воєнного стану потребують електронні ресурси, які функціонують на основі даних, отриманих від органів державної влади, місцевого самоврядування, військових адміністрацій, електронні сервіси надання безоплатної правової допомоги, платформи для розшуку зниклих Захисників та Захисниць України, мобільний застосунок Дія.

Правові умови запровадження та дії на території України правового режиму воєнного стану зумовили необхідність пошуку ефективного та справедливого балансу між реалізацією прав і свобод людини й громадянина в інформаційній сфері та забезпеченням інформаційної безпеки (надважливого компонента), коли діяльність усіх структурних одиниць державного механізму покликана подолати ворога, який більше року намагається позбавити нашу державу незалежності та цілісності державних кордонів. Законодавець наділив державу можливістю володіти чітким переліком інформації, розголошення чи оприлюднення якої може завдати шкоди національним інтересам. Таким чином, можемо логічно обґрунтувати закріплення в діючих актах національного законодавства інституту інформації з обмеженим доступом. Такий вид інформації, вважаємо, може бути однією з ознак балансу інтересів суспільства та держави.

Якщо державні органи унеможливають доступ громадськості до публічної інформації, то це призводить до порушень права громадян на інформацію. Стосовно інформації з обмеженим доступом обов'язок державних органів полягає в забезпеченні захисту такої інформації легальними, тобто правовими заходами [1, с. 42].

Особливості правового регулювання та можливість реалізації доступу до інформації в Україні визначається залежно від видів інформації (відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом розрізняються залежно від особливостей доступу до інформації), законодавчо закріплені у законах України «Про інформацію» [28], «Про доступ до публічної інформації» [27], при запровадженні правового становища воєнного стану – «Про правовий режим воєнного стану» [29].

Правове регулювання відкритої інформації здійснюється на основі законів України «Про доступ до публічної інформації» і «Про звер-

нення громадян», а також інших нормативно-правових актів. Зазначене право може підлягати обмеженням, перш за все, для захисту інтересів національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням. При цьому такі обмеження можуть встановлюватися виключно на підставі закону (ч. 3 ст. 64 Конституції України) [15].

Правове регулювання доступу до інформації з обмеженим доступом регулюється Законом України «Про інформацію» та іншими законами, що визначають правовий режим певних видів утаємниченої інформації: закони України «Про державну таємницю», «Про банки і банківську діяльність», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» тощо [1, с. 46].

Здійснення права громадян на інформацію, яке закріплене в ст. 34 Конституції України, може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки; територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам; для охорони здоров'я населення; захисту репутації або прав інших людей; запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Цей перелік підстав для обмеження доступу до інформації є вичерпним. На жаль, ст. 34 Конституції не містить вимоги ст. 10 Європейської конвенції захисту прав людини та основних свобод, що ці обмеження мають бути «необхідними в демократичному суспільстві» [12, с. 242–243].

Т.А. Костецька зазначає, що «потреба забезпечення об'єктивної рівноваги між вільним доступом до інформації всім, хто того потребує, і захистом інтересів особи, держави, суспільства спричинила законодавче визначення обмеження права на інформацію та інформації з обмеженим доступом» [18, с. 28].

Згідно зі ст. 20 Закону України «Про інформацію», за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Точніше, будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом [28].

Таке ж розмежування інформації з обмеженим доступом, встановлено і в Законі України «Про доступ до публічної інформації», ст. 6 якого передбачає, що обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог:

виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку; розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні [27].

Ще один вид інформації з обмеженим доступом – таємна інформація. Надання інформації статусу таємної має здійснюватися після застосування механізму трискладового тесту, який уже згадувався, що не є характерним для конфіденційної інформації – з огляду на особливості регулювання відносин щодо неї (більше свободи у суб'єкта) приватні суб'єкти тут відносять інформацію до конфіденційної на власний розсуд [5, с. 71].

Службова інформація – вид інформації, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службу кореспонденцію. Матеріальне закріплення службова інформація може знаходити у формі доповідних записок, рекомендацій. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування».

Оперативно-розшукова, контррозвідувальна діяльність у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці може бути результатом для отримання інформації службового характеру [27].

Особливість правового режиму воєнного стану допускається тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (право проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, визначене у статті 39 Конституції) [15].

В період дії правового режиму воєнного стану є дві основні підстави застосування обмежень права на доступ до публічної інформації:

– пункт 3 Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 (затверджено Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» реєстр. № 2102-IX від 24.02.2022, а також стаття 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [27; 30];

– випадки, передбачені Законом України «Про доступ до публічної інформації» (відстрочка у задоволенні запиту на інформацію, тимчасове обмеження доступу до окремих категорій оприлюдненої інформації, обмеження доступу до інформації у відповідь на запит) [28].

Частково діє обмеження конституційного права людей вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб.

Такі правові обмеження не покликані позбавити особу в майбутньому доступу до інформації, а запроваджуються лише з однією метою (унеможливити та максимально зменшити доступ до інформації нашому ворогу, позбавити противника можливості навіть найменшої обізнаності про дії Збройних Сил України та інших складових сил оборони). Спостерігаємо, що у ряді адміністративно-територіальних одиниць України заборонено відео- та фотозйомку доріг загального користування, об'єктів загального призначення, об'єктів інфраструктури, блокпостів Збройних Сил України, укріплень Збройних Сил України, негативно вплинути на хід виконання бойових завдань нашими захисниками та захисницями. Національне інформаційне бюро при Мінреінтеграції щодня акцентує увагу громадян про необхідність уникнення інформаційної конкретики при висвітленні засобами масової інформації теми перебування у полоні наших співвітчизників.

За підтримки офісу Генерального прокурора України створено портал для документування воєнних злочинів російської федерації в Україні, який заохочує громадян, якщо є така можливість, збирати та обробляти дані, які дозволяють зафіксувати воєнні злочини (наприклад, пересування та застосування ворожої військової техніки у межах міст, селищ; використання ворогом цивільної інфраструктури з воєнною метою під прикриттям цивільних; захоплення майна, пограбування окупаційними силами).

Щодо інших відомостей, які не обмежує законодавство та держава, то навіть під час воєнного стану діють положення Закону України «Про доступ до публічної інформації». Наприклад, Міністерство молоді та спорту України відкрило «гарячу лінію», де можна отримати інформацію про те, які спортивні/молодіжні об'єкти можна використовувати для бомбосховища, як стати волонтером чи отримати допомогу від волонтерів, яким чином забезпечується підготовка національних збірних команд України, коли кошти йдуть на соціальні потреби та на армію [34].

Проте, проблеми реалізації права на інформацію є важливими та актуальними для кожної з держав у будь-який період її існування, не лише в умовах воєнного стану. Правове становище, збройна агресія, час

змінюють зміст цього поняття, його форми та методи, що використовуються для подальшого його розвитку та вдосконалення. У різні історичні періоди право на інформацію мало свої пріоритетні особливості і відіграло колосальну роль у становленні кожної держави. У сучасних демократичних суспільствах юридичний засіб регуляції та реалізації відносин між владою, ЗМІ і громадянами полягає у законодавчому встановленні і реальному забезпеченні права громадянина на інформацію.

Однобоке, урізане подання інформації, на перший погляд, може бути вигідне для суб'єкта управління, але кінець кінцем призводить до необізнаності і дезінформації суспільства, а це у свою чергу негативно впливає на найважливішу стадію управління – прийняття рішення. Такий стан справ обмежує правовий статус особи, ставить її у залежне становище від державного апарату та чиновників.

Становлення і розвиток правового комплексу права на інформацію є закономірною тенденцією до вдосконалення правового регулювання суспільних відносин та права на інформацію як такого [30, с. 10].

У період воєнного стану в Україні держава не може забувати про необхідність забезпечення та реалізації права на інформацію в Україні, створювати усі умови для забезпечення гарантій інформаційної стабільності держави та інформаційної неупередженості у діяльності органів державної влади (захисту національного інформаційного простору, інформаційного першоджерела, інформаційної індивідуальної свідомості) у сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації процесів в інформаційній сфері, забезпечення рівня інформаційної доступності для прийняття рішень державними органами, підприємствами і громадянами, забезпечення реалізації конституційних прав і свобод громадян на інформацію, узгодження нових юридичних норм у сфері права на інформацію з раніше прийнятими.

Виникає потреба у встановленні меж між забезпеченням захисних механізмів індивідуальних, групових, загальносоціальних інформаційних просторів з елементами відкритості та співпраці зі світовим інформаційним простором. Важливим та необхідним є формування такого рівня інформаційного суверенітету держави, який би не применшував і не обмежував інформаційної приватності особи. А найголовніше – не створював умов до інформаційної самоізоляції особи, суспільства та держави [2, с. 36].

Для реального вирішення проблем реалізації права на інформацію недостатньо простого закріплення останнього. Важливо визначити конкретні процеси та особливості їх ліквідації. Зокрема, важливим є надання громадськості вільного доступу до засідань законодавчих, представницьких та інших виборних органів державної влади. Деякі вчені, зокрема В.В. Коваль, пропонує різноманітні кроки у реалізації права громадян на інформацію (наприклад – ухвалення Інформаційного кодексу) [24, с. 3].

Людина також прагне мати максимум корисної інформації для прийняття певного рішення, яке вигідне для неї. Реалізація такого прагнення – свідчення свободи громадянина та розвинутого права на інформацію [24, с. 4].

Функціонування усіх гілок влади в Україні з дотриманням принципу відкритості та гласності у межах передбачених діючим законодавством є завжди якісною передумовою становлення демократичного розвитку суспільства. Така діяльність, вважаємо, має здійснюватися з одночасним вільним доступом до інформації. Правове осмислення та аналіз доступної інформації обізнаним суспільством буде забезпечувати реалізацію функції громадського контролю, тобто фактичної якості та законності влади.

Доступ до інформації – важливий інструмент контролю за діяльністю влади та дієвий важіль впливу на її діяльність [33]. Правовий режим воєнного стану не може використовуватися як підстава для порушення прав громадян, передбачених Конституцією України. При наявності технічної та організаційної можливості державні органи як розпорядники публічної інформації зобов'язані надавати відповіді на запити громадян, не порушуючи національної безпеки, територіальної цілісності та громадського порядку.

3. Висновки

Таким чином, право на доступ до інформації в умовах запровадження правового режиму воєнного стану займає особливе місце в системі прав людини, оскільки є гарантією реалізації багатьох інших прав і свобод людини і громадянина, реальною можливістю зберегти життя та здоров'я.

В Україні Конституція кожному гарантує право вільного доступу до інформації, яке можемо систематизувати з наявного арсеналу юридичних можливостей (право знати про створення і функціонування всіх конкретних інформаційних систем, що будь-яким чином стосуються

сфери особистого життя громадянина або інформації про нього, а також інформації про інші сфери життєдіяльності громадянина; право давати згоду на збір особистої інформації для соціально-економічних, культурних та інших соціальних цілей; право доступу до такої інформації з метою її перевірки, одержання необхідних довідок; право знати про використання цієї інформації у відповідних цілях і відповідними користувачами систем і ряд інших прав).

Реальна можливість реалізувати право на інформацію, наявність дієвих гарантій права на інформацію належать до найважливіших засад поетапного формування, логічного розвитку, безперервного функціонування складного механізму правової держави та громадянського суспільства. Запроваджений правовий режим воєнного стану в Україні значно ускладнив можливість усіх членів суспільства вільно збирати, зберігати, обробляти та поширювати інформацію. Порушені правові алгоритми створенням необхідних умов для реалізації права на доступ до інформації, гарантій здійснення зазначеного права, що є важливим чинником, який визначає і особливості політичного устрою держави.

Здійснення права на інформацію згідно з Конституцією України може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Підстави обмеження права на інформацію закріплюються як в національному, так і міжнародному законодавстві. Запровадження та дія правового режиму воєнного стану не може бути підставою для того, щоб абсолютно позбавити громадянське суспільство права на доступ до публічної інформації. Усі правові передумови обмеження доступу до інформації можуть бути реалізовані в інтересах національної безпеки України, територіальної цілісності або громадського порядку в нашій державі. При цьому особливості діяльності та обов'язки розпорядників інформації, які знаходяться в умовно безпечних регіонах (територіально віддалених від місць ведення активних бойових дій), в умовах воєнного стану фактично залишаються незмінними, з врахуванням власної безпеки.

Список літератури:

1. Богдан Ю. В. Правове регулювання забезпечення доступу до інформації в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 42–48.
2. Бортник Н. П. Загрози інформаційному ресурсу держави в контексті інформаційної та національної безпеки. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні : збірник матеріалів науково-практичної конференції*. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 34–36.
3. Брижко В. М. Правовий механізм захисту персональних даних. Київ : Парламент. вид-во, 2013. 120 с.
4. Гоголь Б. М. Юридичні гарантії здійснення права на інформацію *Університетські наукові записки*. 2018. № 3. С. 94–97.
5. Головенко Р. Доступ до інформації: до і після законодавчих змін. URL: www.imi.org.ua/en/node/31992
6. Горбатюк В. В., Горбатюк С. Є. Доступ громадян до інформації: конституційно-правовий аспект *Державне управління: теорія та практика*. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_38
7. Горбунова Л. М. Вільний доступ до інформації – пріоритетний напрям у сфері захисту прав і свобод громадян *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2016. № 2. С. 3–9.
8. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена у резолюції № 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
10. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Гарантії прав і свобод людини та громадянина *Теорія держави і права* : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 245 с.
11. Каложний К. Р. Юридична природа суб'єктивного права на інформацію *Юридичний вісник*. 2015. № 3 (36). С. 42–46.
12. Коваль В. В. Право на доступ до інформації *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2017. № 3 (46). С. 241–246.
13. Комшалюк І. С., Поліковський М. Ф. Конституційне право на інформацію в Україні. *Матеріали II-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції «Конституціоналізм в Україні (ідеї, концепції, доктрини): історія і сучасність»* (м. Львів, 25 квітня 2018 р.). URL: <http://historylaw.lp.edu.ua/documents/Materials2.pdf>
14. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_326
15. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
16. Кормич Б. А. Законодавче забезпечення прав і свобод людини в інформаційній сфері в Україні *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. Донецьк : ДІВС, 2018. № 3. С. 36–44.
17. Костецька Т. А. Інформаційне право України. Київ : КНТЕУ, 2019. 170 с.
18. Костецька Т. А. Право на інформацію в Україні; НАН України; Інститут держави і права ім. Корещького. Київ : Вища школа права, 2008. 39 с.

19. Костецька Т. А. Конституційне право на інформацію: Особливості становлення та сучасний стан правового забезпечення. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2018. № 4. С. 119–122.

20. Мартюк А. С. Право на інформацію як особисте немайнове право фізичних осіб. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 99–101.

21. Марущак А. І. Визначення поняття «інформаційні права людини». *Інформація і право*. 2018. № 2 (2). С. 21–26.

22. Марущак А. І. Інформаційне право: доступ до інформації : навч. посібник. Київ : КНТ, 2017. 532 с.

23. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий і проголошений у резолюції № 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16.12.1966. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

24. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект : автореф. канд. юрид. наук : 12.00.02; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 22 с.

25. Погорілецька А. В. Проблеми реалізації права громадян на офіційну інформацію в Україні *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2019. Вип. 22. Част. I. Том 2. С. 216–219.

26. Права людини в Україні – 2014: доповідь правозахисних організацій / за ред. С. Захарова, І. Рапп, В. Яворського. Харків : Фоліо, 2015. 312 с.

27. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

28. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

29. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

30. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

31. Смілевський М. Л. Адміністративно-правове регулювання відносин в інформаційному середовищі України : автореф. канд. юрид. наук : 12.00.07; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2014. 24 с.

32. Чомахашвілі О. Ш. Право громадянина на інформацію. *Юридичний журнал*. 2015. № 8(48). С. 121–123.

33. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/2023-rik-9705>

34. Як відстояти право на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. URL: <https://zhar.org.ua/yak-vidstoyaty-pravo-na-dostup-do-publichnoyi-informatsiyi-v-umovah-voyennogo-stanu>

35. Доступ до інформації лишається важливим під час війни. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/dostup-do-informatsii-lyshaietsia-vazhlyvym-pid-chas-viiny>

References:

1. Bohdan Yu. V. (2015). Legal regulation of access to information in Ukraine. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, no. 3, pp. 42–48.

2. Bortnyk N. P. (2016). Threats to the information resource of the state in the context of information and national security *IT law: problems and prospects of development in Ukraine: collection of materials of the scientific and practical conference*. Lviv, pp. 34–36.
3. Bryzhko V. M. (2013). Legal mechanism of personal data protection. Kyiv: Parliamentary Publishing House, 120 p.
4. Gogol B. M. (2018). Legal guarantees of the right to information *University Scientific Notes*, no. 3, pp. 94–97.
5. Golovenko R. Access to information: before and after legislative changes. Available at: www.imi.org.ua/en/node/31992
6. Gorbatyuk V. V., Gorbatyuk S. E. (2019). Citizens' access to information: constitutional and legal aspect *Public administration: theory and practice*, no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_38
7. Gorbunova L. M. (2016). Free access to information – a priority area in the field of protection of rights and freedoms of citizens *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, no. 2, pp. 3–9.
8. European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 04.11.1950. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. The Universal Declaration of Human Rights, adopted and proclaimed by the UN General Assembly in its resolution 217 A (III) of 10.12.1948. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
10. Zaichuk O. V., Onishchenko N. M. (2006). Guarantees of rights and freedoms of man and citizen *Theory of state and law: textbook*. Kyiv: Yurinkom Inter, 245 p.
11. Kalyuzhnyi K. R. (2015). Legal nature of the subjective right to information *Yurydychnyi vestnik*, no. 3 (36), pp. 42–46.
12. Koval V. V. (2017). The right to access to information *Problems of jurisprudence and law enforcement*, no. 3 (46), pp. 241–246.
13. Constitutional right to information in Ukraine. *Materials of the II All-Ukrainian Internet Conference "Constitutionalism in Ukraine (ideas, concepts, doctrines): history and modernity"* (Lviv, April 25, 2018). Available at: <http://historylaw.lp.edu.ua/documents/Materials2.pdf>
14. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data of 28.01.1981. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_326
15. The Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on 28.06.1996. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
16. Kormych B. A. (2018). Legislative support of human rights and freedoms in the information sphere in Ukraine. *Problems of jurisprudence and law enforcement*. Donetsk: DIVS, no. 3, pp. 36–44.
17. Kostetska T. A. (2019). Information Law of Ukraine. Kyiv: KNTEU, 170 p.
18. Kostetska T. A. (2008). The right to information in Ukraine; National Academy of Sciences of Ukraine; Koretsky Institute of State and Law. Kyiv: Higher School of Law, 39 p.

19. Kostetska T. A. (2018). Constitutional right to information: Features of formation and current state of legal support. *State and regions. Series: Law*, no. 4, pp. 119–122.
20. Martiuk A. S. (2014). The right to information as a personal non-property right of individuals. *South Ukrainian Law Journal*, no. 3, pp. 99–101.
21. Marushchak A. I. (2018). Definition of the concept of "information human rights". *Information and Law*, no. 2 (2), pp. 21–26.
22. Marushchak A. I. (2017). *Information law: access to information: a textbook*. Kyiv: KNT, 532 p.
23. The International Covenant on Civil and Political Rights, adopted and proclaimed by the UN General Assembly in its resolution 2200 A (XXI) of 16.12.1966. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
24. Nesterenko O. V. (2008). *The Right to Access to Information in Ukraine: Constitutional and Legal Aspect*, PhD in Law: 12.00.02; Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine, Kharkiv, 22 p.
25. Pogorilets'ka A. V. (2019). Problems of realization of the right of citizens to official information in Ukraine *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series PRAVO*, issue 22, part I, vol. 2, pp. 216–219.
26. *Human rights in Ukraine – 2014: report of human rights organizations (2015)* / edited by E. Zakharov, I. Rapp, V. Yavorsky. Kharkiv: Folio, 312 p.
27. On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated 24.02.2022 No. 64/2022. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
28. On access to public information: Law of Ukraine of January 13, 2011. No. 2939-VI. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
29. On information: Law of Ukraine of 02.10.1992 No. 2657-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
30. On the legal regime of martial law: Law of Ukraine of 12.05.2015 No. 389-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
31. Smilevsky M. L. (2014). *Administrative and legal regulation of relations in the information environment of Ukraine*: PhD in Law: 12.00.07; Lviv Polytechnic National University. Lviv, 24 p.
32. Chomakhashvili O. Sh. (2015). Citizen's right to information *Yurydychnyi zhurnal*, no. 8(48), pp. 121–123.
33. Ministry of Justice of Ukraine. Available at: <https://minjust.gov.ua/m/2023-rik-9705>
34. How to defend the right to access to public information under martial law. Available at: <https://zhar.org.ua/yak-vidstoyaty-pravo-na-dostup-do-publichnoyi-informatsiyi-v-umovah-voyennogo-stanu>
35. Access to information remains important in times of war. Available at: <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/dostup-do-informatsii-lyshaiet-sia-vazhlyvym-pid-chas-viiny>